

הרמב"ם (מעה"ק ג, י) פסק: בשלשה.
זקנים הללו ממיוחדים שבעדה, מסנהדרין גדולה.

דפים יג — יד

- כא. א. סמיכת זקנים לדון, בכמה אנשים היא נעשית?
ב. כיצד סומכים?
ג. האם סומכים חוצה לארץ? מה הדין כשהסומך בארץ והנסמך חוצה לה, או להפך?
ד. האם דנים דיני קנסות חוצה לארץ?
- א. סמיכת זקנים להוראה נעשית בשלשה זקנים.
א. משמע שבזה לא נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון (כסף משנה). ואילו הרמב"ם בפירושו למשנה כתב שגם בזה מחלוקת.
ב. הרמב"ם כתב (סנהדרין ד, ג) שאחד מהשלשה הסומכים צריך שיהא סמוך.
- ב. הסמיכה אינה אלא בשם [ולא סמיכת היד ממש כמשה רבינו ליהושע]. קוראים לו 'רבי' ונותנים לו רשות לדון דיני קנסות.
דין הסמיכה לדורות ואופניה, לא נאמר במקרא אלא מהלכה למשה מסיני. וגם מי שידוע לכל כחכם מופלא בכל התורה, אינו נעשה 'סמוך' עד שייסמך בבית דין של שלשה (עפ"י אגרות משה חו"מ א).
- ג. אין סומכים חוצה לארץ, בין אם הנסמך נמצא שם בין אם הוא בארץ. וכמו כן הוכיחו שאין סומכים כשהסומך בארץ והנסמך נמצא חוצה לה.
כל א"י שהחזיקו בה עולי מצרים ראויה לסמיכה (רמב"ם סנהדרין ד, ו).
- ד. דנים דיני קנסות חוצה לארץ, ובלבד שיהיו הדיינים סמוכים שנסמכו בארץ.

דף יד

- כב. א. עגלה ערופה — בכמה זקנים היא נעשית?
ב. פדיון מעשר שני ונטע רבעי — בכמה?
ג. פדיון הקדשות בכמה?
- א. נחלקו תנאים במשנתנו עגלה ערופה בכמה; לדברי רבי שמעון, בשלשה זקנים (זקניד — שנים, ואין ב"ד שקול — מוסיפים עוד אחד) מב"ד הגדול שבלשכת הגזית (שפטיד — מיוחדים שבשופטיד). ולרבי יהודה — בחמשה מהם (שפטיד — שנים. ושפטיד — עוד שנים. ואין ב"ד שקול — הוסף אחד). ודעת רבי אליעזר בן יעקב בברייתא (כפי שפרש רב יוסף ותניא כוותיה): בשבעים ואחד זקנים (זקניד), מלך וכהן גדול (ושפטיד).
- א. פרשו התוס': מחלוקת במדידה, אבל עריפת העגלה נעשית ע"י בית דין של אותה העיר.

ב. הרמב"ם פסק חמשה כרבי יהודה — שכן הוא בירושלמי. (תו"ט בשם בנו. וע' רדב"ז (סנהדרין ה, ב. ה) שנקט בדעת הרמב"ם כראב"י להצריך כל הסנהדרין. ודוקא במדידה אבל לעריפה די בשלשה או בחמשה. וע"ע: שבת הלוי ח"ד קפה; אמת ליעקב סוטה מד).

ב. מעשר שני שאין דמיו ידועים, כגון פירות שהרקיבו יין שהקרים ומעות שהחלידו — פודים אותו בשלשה לקוחות (= סוחרים בקיאים בשומא רש"י). ויש מפרשים, אנשים שרוצים לקנותו. ויקח מי שיתן יותר. עתוס'). אפילו נכרי אחד מהם. אפילו בעלים אחד מהם. איש ושתי נשיו פודים מעשר שני שאין דמיו ידועים. ופרשו, כגון רב פפא ובת אבא סוראה שהיתה עושה לעצמה [אבל במטילים לכיס אחד נסתפק רבי ירמיה האם פודים].

נטע רבעי, הואיל ואדם להוט לאכול פירות נטיעתו, אפילו כשדמיו ידועים צריכים לפדות בשלשה. ובזמן הזה שאין פודים בשוויו — א"צ שלשה (תוס').

ג. פדיון הקדשות מטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. ובברייתא מובאת דעת רבי אליעזר בן יעקב שאפילו צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה. הרמב"ם פסק כתנא קמא (ערכין ח, ב).

הקרקעות — בתשעה וכהן.

בפסקי התוס' (במסכת ערכין, ע) מובא שרק לפדיון צריך עשרה, אבל השומא — בשלשה. ומרש"י (שם כז: ד"ה אבל) משמע שגם לשומא צריך עשרה. וכן כתב הרמב"ם (ערכין ח, ב).

דפים יד — טו

כג. א. אמר 'ערך כלי עלי' — מה דינו?

ב. דין הערכין בכמה? שומת נכסים להגבותם להקדש, בכמה?

ג. הנודר דמיו להקדש (= 'דמי עלי') — בכמה אנשים שמין אותו?

א. האומר 'ערך כלי עלי' — אמר רב גידל אמר רב: נותן דמיו. אדם יודע שאין 'ערך' לכלי וגמר ואמר לשם דמים.

במסכת ערכין העמידו דין זה כרבי מאיר האומר 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה' וגמר ונתן לשם דמים. וצדדו התוס' שרב עצמו אינו סובר כן אלא כחכמים שפוטרים לגמרי, ויצאו דבריו לבטלה. וכן פסק הרמב"ם (שכן נשנו כמה סתמי משניות. ע' שפת אמת ובה תודה ערכין ה).

ב. תנן: הערכין המטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. הקרקעות — תשעה וכהן. ונחלקו אמוראים בפירוש המשנה; —

רב גידל מפרש בשם רב: באומר 'ערך כלי עלי' שגמר ואמר לשם דמים, ושמים אותו בשלשה ליתן דמיו.

רב חסדא אמר אבימי: במתפיס מטלטלין לערכין, צריך לשומם בשלשה.

רבי אבהו אמר: בכגון שאומר 'ערכי עלי'; בא כהן לגבות ממנו מטלטלין — בשלשה. קרקעות — בעשרה. שכשם שהבא לפדות מן ההקדש צריך שומא בשלשה או בעשרה, כך הדין בבא לשום כדי להכניס להקדש נכסים לצאת ידי חיובו.